

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XXIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

CAPVT XXIV.

Synopsis.

I. Exemplum orientalium & Friderici secundi occasionem dedit Regibus nostris coercendi jus suum ad solas Ecclesias in quibus receptum illud erat.

II. Hinc factum ut in vetustis Parlamenti Parisiensis arrestis interdum pronuntietur secundum Regem, interdum verò adversus ipsum, habita nimirum ratione possessionis.

III. Explicatur jus quod Regi competeat in episcopatu Ancienfi, sede vacante.

IV. Usus fructus reddituum episcopatum & collatio Præbendarum nitebatur tantum consuetudine ante tempora Gregorij decimi. Sed Concilium Lugdunense ea tempestate habitum possessionem Regum in jus vertit.

V. Generali fructuum vocabulo comprehendebatur etiam collatio Præbendarum; quamvis id disertis verbis non definitur Concilio illud Lugdunense.

VI. Ea tamen reverentia occasionem postea dedit Bonifacio octavo affirmandi collationem Beneficiorum non pertinere ad Philippum Pulcrum. Sed is jus suum tuius est allegata veteri consuetudine regni sui. Ob eam discordiam Joannes de Parisiis scripsit Tractatum de potestate regia & papali.

VII. In articulis Clementi quinto oblatis adversus memoriam Bonifacii asseritur Ecclesias cathedrales esse sub tuitione Regis. Earum vacantium redditus, qui de sua Regalia existunt, ad illum pertinere. Eum verò Beneficia ad collationem Episcopi pertinentia conferre cum sedes vacat.

VIII. Regum rescriptis jus Regalia coercitum est ad Ecclesias in quibus receptum erat Regem eo jure uti. Enumerantur Ecclesia ei juri subiecta, itémque illa que ei subiecta non sunt.

IX. Eo igitur jure uti non potest Princeps nisi in Ecclesiis ubi possessionem habet omni memoria antiquiorem. Quidam tamen contendunt jus Regalia esse jus mercè regium, atque adeo ad universas regni Ecclesias porrigendum esse sine discrimine. quam opinionem erroneam esse pronuntiat Pasquierius.

X. At cum dein in eodém anni millesimi sexcentissimi sexti scriptum fuisset Regem nolle uti jure Regalia in detrimentum Ecclesiarum exemptarum, data est occasio investigandi quonam modo intelligenda esset exemptio illa. Parlamentum Parisiense eam interpretatus est de exemptione concessa ob titulum onerosum.

XI. Philippus Augustus nonnullas Ecclesias liberavit à jure Regalium; sed Episcopis earum non remisit juramentum fidelitatis. De Regalia Turonensi.

I. **E**XEMPLUM Imperatoris Friderici, itémque Imperatorum Græcorum praxis, quæ occidentalibus cognita erat ob frequentes nostrorum peregrinationes ad loca sancta, Regibus nostris, ut ego quidem arbitror, occasionem dederunt, non quidem remittendi in universum usum fructum reddituum Ecclesiarum & collationes Præbendarum, sed jus illud coercendi ad solas Eccle-

σίας in quibus receptum illud erat, relicto ceteris antiquorum canonum usu.

II. Hinc factum ut in quamplurimis veteribus arrestis Parlamenti Parisiensis edicatur probandam esse possessionem Regis in Ecclesiis; juxta quam deinde Curia decernebat de jure Regalia. Itaque ei in quibusdam Ecclesiis servatur jus, in cujus possessione tunc erat, fruendi omnibus redditibus & conferendi Præbendas; in aliis verò, jus tantum fruendi Regalibus sive bonis temporalibus, non autem redditibus decimarum; quemadmodum Ruzæus in privilegio LV. adnotavit judicatum fuisse anno MCCCLXXXII. senatusconsulto Parlamenti Parisiensis. Quibus addi potest, arresto lato anno MCCCLXVI. pronuntiatum fuisse in gratiam Ecclesiæ Morinensis, edictumque ut Rex & Capitulum futuro Episcopo conservent redditus bonorum spiritualium aut annexorum. Contrà, in arrestis latis anno millesimo ducentesimo sexagesimo secundo & sexagesimo octavo legitur Regem fuisse in possessione percipiendarum decimarum in Ecclesia Biturigenfi; ut discimus ex Probobo quæstione LX. num. v. Nam eadem quoque diversitas judiciorum reperitur quoad collationem Beneficiorum; quæ Regi adjudicatur in quibusdam Ecclesiis, in aliis verò abjudicatur.

III. Probari istud posset multiplicibus exemplis. Vnicum tamen sufficere admodum illustre. Petitur autem ex constitutione quadam sancti Ludovici Regis, data in consequentiam arresti cujusdam lati à Parlamento Parisiensi pro Regalibus Ecclesiæ Ancienfis apud Velaunos. Definita enim fuerat hæc causa post factam inquisitionem. Itaque, juxta consuetudinem in ea Ecclesia receptam, Regi ratione Regalium conservata est, interim dum sedes vacaret, jurisdictio temporalis ad Episcopum pertinens, in urbe nimirum, suburbiis, & territorio civitatis, tum etiam jus recipiendorum vectigalium urbis & aliorum reddituum ejusdem urbis & territorij; exceptis tamen redditibus altarium, id est, oblationibus & decimis. Cùm autem ostensum fuisset Regem nunquam ad manum suam revocasse domum episcopalem, neque arcem civitatis, aut castra, sive dominationes, neque vectigalia quæ extra urbem sunt, nisi post decessum duorum postremorum Episcoporum, (quod sufficere non poterat ad introducendum jus consuetudinis) neque ipsum aut ejus prædecessores unquam contulisse Præbendas aut Dignitates in Ecclesia Ancienfi vacantes, neque ipsam Regibus annuntiasse mortes Episcoporum, aut eligendi facultatem petiisse, vetitum eo ar-

K K k ij

resto fuit ne deinceps aliquid quoad hoc tentaretur adversus Ecclesiam illam. Datum autem est arrestum illud anno M C C L V I I I. extatque in veteribus regestis Parlamenti Parisiensis, unde editum est à Chopino & Corbino. Sed constitutio illa beati Ludovici quam diximus, data anno sequenti, descripta est in veteri regesto quod extat in camera Computorum Parisi. hoc titulo: *Regestum Curie Francie Domini Regis de feudis & negotiis senescallarum Carcassona, Bellicadri, & Tolosane, Caturcensis, & Rutenensis.* Extat autem in ea constitutione clausula quaedam magni momenti qua caret arrestum. Rex enim sibi reservat jus occupandi arces & castra jure superioritatis, quoties ita postulabit utilitas Principis, secundum quod fieri assolet antiquitus; quamvis ea ad manum suam non recipiat jure Regaliae, cum sedes vacat.

Excellentissimo Domino suo Ludovico Dei gratia serenissimo Francorum Regi, G. Decanus & Capitulum Aniciensis Ecclesie, se ipsos ad sua beneplacita voluntatis. Serenitatis vestre literas per patrem venerabilem Dominum G. Dei gratia Episcopum nostrum nuper nobis transmissas vidimus in hac verba. LUDOVICUS DEI GRATIA REX FRANCIAE. Notum facimus universis quod inter nos & Ecclesiam Aniciensem super Regalibus quaestione suborta, inquiri fecimus diligenter, de assensu ejusdem Ecclesiae, quae sunt illa quae à nobis & nostris antecessoribus, Regalium nomine, vacante eadem Ecclesia, accipi consueverant ab antiquo. Quia verò per inquestam quam fieri fecimus probatum non extitit seu inventum quod vacante Ecclesia supradicta nos vel nostri antecessores domum episcopalem, vel fortericia alia civitatis, castra etiam extra civitatem, seu villas alias habuerimus aliquo unquam tempore, sed nec pedagia extra civitatem ad Episcopum pertinentia, nisi à duabus primis vacationibus citra, vel aliquando unquam vacante Ecclesia nos vel nostri antecessores dignitatem aliquam in ea contulerimus seu Praebendam, vel nobis aut nostris antecessoribus denunciata fuerit mors Episcopi seu cessio, vel petita à nobis ex parte Capituli licentia eligendi, super his ex nunc in perpetuum dictam Ecclesiam nolumus molestari. Sanè licet ratione vacationis fortalicia civitatis peti nolumus in posterum, prout diximus, jus tamen ea petendi ratione dominij, & recuperandi, nobis & nostris successoribus retinemus in illis casibus in quibus nobis competit ab antiquo. Verum quia per eandem inquestam invenimus quod à longis retro temporibus vacante eadem Ecclesia ad nos

pertinet jure Regalium, jurisdictio temporalis in civitate, suburbis, & territorio ad Episcopum pertinens, pedagium etiam civitatis, & alij reditus in eadem civitate & territorio ad Episcopum pertinentes, exceptis redditibus altarium, ea nobis & nostris successoribus Regibus Franciae in perpetuum retinemus. Actum apud Corbolum anno Domini M C C L I X. mense Julio. *Vestra igitur regie majestati referentes quas scimus & possumus gratiarum humillimas actiones, quod vestra benevolentiae placuit jus nostrum & Ecclesiae nostrae per usurpationes diversas à quibusdam in ambiguo depositum declarare, quae in eisdem literis continentur habentes accepta, ea ad vos & successores vestros Reges Franciae, jure Regalium, vacante Ecclesia nostra, recognoscimus pertinere quae in vestris predictis literis vobis & eisdem successoribus vestris retinistis expressè. In cuius rei testimonium presentem cedulae Eminentiae vestrae mittimus sigilli nostri munimine roboratam. Datum Anicij in Capitulo anno quo supra, mense Augusto.*

IV. Cum autem ususfructus reddituum episcopatus (si reditus feudorum excipias) & collatio Praebendarum ex consuetudine proficiscerentur adversus canones introducta, optimum factu esse existimarunt Principes ut hujus consuetudinis confirmationem decerni procurarent in Concilio generali Lugdunensi, quod à Gregorio decimo convocatum & celebratum est anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto. Eam ob rem editus est in eo Concilio canon, praesentibus Francorum legatis, quo idem propositum decretum est quod Regis auctoritate statutum fuerat arresto Parlamenti Parisiensis. Confirmatum enim est jus recipiendi Regalia in Ecclesiis ubi recepta erat illa consuetudo: cuius introductio vetita est quoad Ecclesias quae ei non erant obnoxiae. *Generali constitutione sancimus universos & singulos qui Regalia, custodiam, sive gardiam, advocacionis seu defensionis titulum in Ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet piis locis de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare presumunt, quantumcunque dignitatis honore presulgeant, --- eo ipso excommunicationis sententiae decernimus subjacere. Infra: Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum ceterorumque locorum fundatione vel ex antiqua consuetudine jura sibi hujusmodi vendicant, ab illorum abusu sic prudenter abstinere, & suos ministros in eis sollicitè faciant abstinere, quod ea quae non pertinent ad fructus sive redditus provenientes vacationis tempore non usurpent, nec bona cetera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent. Ceterum adnotandum*

Capit. 11. Concilii
Lugdun. sub Grego-
rio X.

est hoc loco vocem *Regalia* heic novè accipi, pro custodia nimirum & usufructu omnium fructuum & reddituum provenientium interim dum sedes vacat: *Fructus sive redditus provenientes vacationis tempore.*

V. Dubitandum non est quin generali fructuum vocabulo comprehenderetur etiam collatio Præbendarum, cum juxta Alexandri tertij constitutionem, quæ ante hoc Concilium edita est, collationes recenserentur in fructibus. Sed tamen maluit Concilium jus illud extraordinarium verbis generalibus, quòd & ipsa validæ rationis loco esse possent, complecti quàm illud differtis verbis explicare. Neque enim probabile est eam fuisse patribus Concilij mentem, cum hunc canonem conderent, ut collationes Præbendarum adimerent Principibus; cum Innocentius tertius anno millesimo ducentesimo decimo, Clemens quartus anno millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, & Gregorius ipse decimus anno M C C L X X I. hujusmodi Præbendarum collationes à Regibus sede vacante factas approbaverint.

VI. Hæc tamen reticentia occasionem postea subministravit Bonifacio Papæ octavo de hoc jure controversiam movendi adversus Philippum Pulchrum Regem Francorum, cui scripsit Pontifex eos se pro hæreticis habere qui contendebant collationem Beneficiorum, quòd spiritualia sint, fieri posse à laïca persona. Verùm Rex jus suum tuitus est allegata veteri consuetudine regni sui. Ioannes de Parisiis, temporis illius scriptor, ea occasione scripsit Tractatum de potestate papali & regia, in quo inter alia examinat quæstionem collationis Beneficiorum. Ait autem quòd cum Ecclesia Patronis concesserit jus præsentationis, contemplatione foundationis Beneficiorum, potuit quoque ipsa ac debuit in gratiam insignium virorum connivere eorundem Beneficiorum collationibus, velut vices rependens protectioni quam illi impertiuntur Ecclesiæ, & consideratione beneficiorum ab iis præstitorum Ecclesiis, præsertim cum collatio ac præsentatio non sint propriè res spirituales, sed tantum spiritualibus connexæ *per antecedentiam*, ut ille loquitur. Significat autem eas antecedere exercitium spirituale & officium quod beneficiatus præstat Ecclesiæ. Nam licet Episcopo injuria fieri videatur cum collatione quorundam Beneficiorum sede vacante vacantium privatur, leve tamen illud damnum majore commodo refarcitur, protectione nimirum & donationibus factis & in posterum faciendis in gratiam Ecclesiarum.

Quod annexum est spiritualibus officiis per antecedentiam, ut presentatio, vel collatio, seu jus conferendi, quia non sic dependet à spirituali, sed è converso, potest competere laico præcipuè, & ex concessione Ecclesiæ, vel ex promissione, & ex longa consuetudine præscripta, potest Rex sibi jus acquirere, cum sibi non repugnet. Infrà: Dicta consuetudo cum non sit damnosa in ministris Ecclesiæ, sed in pluribus fructuosa, non præjudicat juri publico in genere, licet videatur præjudicare in specie. Nam licet videatur præjudicare Episcopis qui privantur collatione Beneficiorum quæ de jure communi eis debetur, tamen Ecclesiæ aliunde ex hoc emolumentum accipiunt præponderans, ratione defensionis & donationis & foundationis. Et ideo non præjudicat simpliciter.

Joan. Pais. de potest. reg. & pap. c. 21.

VII. In articulis Clementi Papæ quinto à Gulielmo de Nogareto oblatis adversus memoriam Bonifacij octavi, quam is damnari debere contendebat ob crimen hæreseos, tria quædam proponuntur tanquam certa & manifesta adeoque nota ut nemo contradiceret. Primum enim asseritur quamplurimas Ecclesias esse sub tuitione Regis, in primis verò omnes Ecclesias cathedrales hujus regni, adeo ut si vis aliqua illis inferatur, Rex auctoritate sua refarciri damna procurer. Secundò, inter jura regia illud quoque recenseri, ad eum nempe pertinere usum fructum omnium fructuum & reddituum Ecclesiarum cathedralium vacantium, qui de sua Regalia existunt, donec novus Episcopus bona temporalia à Rege receperit, post præstitum videlicet juramentum fidelitatis aut homagium. Tum Ecclesias in quibus Rex fruitur hoc jure Regaliæ, fundatas fuisse à Regibus Francorum. Tertio, Regem, sede vacante, conferre Præbendas, Dignitates, & Beneficia quorum collatio ad Episcopum pertinebat, etiamsi vacent in Curia Romana.

VIII. Porro cum antiqua Parlamenti arrepta jus regium consuetudine niti docuerint, illudque deinceps Concilium Lugdunense approbaverit cum hac modificatione, nullamque aliam ejus asserendi probabilem causam invenerint Doctores Parisienses quàm vetustam consuetudinem ex æquitate profectam, mirum videri non debet si Reges qui primi leges in hac Regalium materia condiderunt ad fori usum accommodatas, jus illud coercuerint ad Ecclesias in quibus receptum erat Regem eo jure uti. Ita enim anno M C C C I. edixit Philippus Pulcher: *Item, quantum ad Regalias, quas nos & nostri prædecessores percipere assuevimus & habere in aliquibus Ecclesiis regni nostri, quando eas vacare contingit. Item Philippus Vale-*

fius anno MCCCXXXIV. *Ex Eglis de nostre Royaume, esquelles nous avons droit de Regale.* Extat autem in camera Computorum vetus regeſtum, (cujus excerpta referuntur à Paſquierio lib. III. Diſquiſitionum Francicarum cap. XXXVII.) in quo enumerantur Eccleſiæ ſubjectæ huic juri Regaliæ, itémque Eccleſiæ in quibus Reges non utebantur eo jure. Inter ſubjectas autem ponuntur, provincia Senonenſis, excepto episcopatu Autiſſiodorenſi; Remenſis provincia, excepta Eccleſia Cameracenſi; provincia Bituricenſis, exceptis episcopatu Lemovicenſi, Cadurcenſi, Ruthenenſi, Albienſi, & Mimatenſi; provincia Turonenſis, exceptis Britonum Eccleſiis; & provincia Rothomagenſis. Provincia verò quæ ſubjectæ non ſunt, ſunt iſtæ, Burdegalenſis, Auſcitana, Narbonenſis, & Arelantenſis.

Huic regulæ, quæ nobis à majoribus tradita eſt, innitur conſtitutio Ludovici XII. edita anno MCDXCIX. quæ his verbis concepta eſt: *Defendons à tous nos Officiers qu'ex Archeveſchez, Eveſchez, Abbayes, & autres Benefices de nostre Royaume esquels n'avons droit de Regale ou de Garde, ils ne se mettent dedans, sur peine d'estre punis comme ſacrileges.*

IX. Qui materiam hanc cum aliqua cura tractarunt, veluti Ruzaeus & Probus, ex his conſtitutionibus conſequi aiunt jus Regaliæ non eſſe ubique ſimile, nec in univerſo regno vigere, Regem verò eo uti non poſſe niſi in Eccleſiis ubi poſſeſſionem habet omni memoria antiquiorem. Attamen diſſimulandum non eſt tentaffe jamdiu quosdam perſuaſum omnibus facere jus Regalium eſſe jus merè regium & ad Coronam pertinere, ut ipſi loquuntur, atque adeo ad univerſas Regni Eccleſias porrigendum eſſe abſque diſcrimine. Ita enim ante hos trecentos ferme annos ſenſit Ioannes Butillerius in ſua Summa Rurali. At Paſquierius, tametſi Regius in Camera Computorum Advocatus eſſet, opinionem illam erroneam eſſe contendit & dignam potiùs adulate aulæ quàm Iuriſconſulto Gallo. Addit verò Guidonem Fabrum Pibracium generalem Regis in Parlamento Pariſienſi Advocatum, qui jus Regaliæ generale ubique eſſe urgebat edicto ſtatui, id obtinere non potuiſſe, ac de ſententia fuiſſe dejectum.

X. Nihilominus hinc factum eſt ut vetus loquendi modus in antiquis Regum conſtitutionibus uſurpatus, mutatus dein fuerit. Edictum quippe anni milleſimi ſexcenteſimi ſexti verbis ambiguis & obliquè inflexis con-

ceptum eſt, quæ duplici interpretationi obnoxia ſunt, cum in eo contineatur Regem nolle uti jure Regaliæ in detrimentum Eccleſiarum exemptarum. Verba enim hæc occaſionem ſubmiſtrarunt investigandi an exemptio illa intelligenda eſſet de exemptione juris & de præſcriptione, aut de exemptione à Principe conceſſa, ſive gratuito, ſive titulo oneroſo. Viam autem controverſia hæc aperuit arreſto Parlamenti Pariſienſis lato anno MDCVIII. quo edicitur ne Advocati in dubium revocent an Rex jure Regaliæ uti poſſit in univerſis regni Eccleſiis; quòd jam præjudicatum fuiſſet edictum eſſe intelligendum de exemptione conceſſa ob titulum oneroſum. Querelam adverſus hoc arreſtum movit clerus Gallicanus apud regiam majeſtatem.

XI. Conſtat ſanè plurimas Eccleſias fuiſſe exemptas, vel, ut apertius loquar, liberatas à jure Regalium, literis Philippi Auguſti, veluti Autiſſiodorenſem, Lingonenſem, Nivernenſem & alias. Verùm ea conceſſio non liberabat Eccleſiarum illarum Episcopos à juramento fidelitatis; ut conſtat ex literis exemptionis Eccleſiæ Atrebatenſis datis anno milleſimo ducenteſimo tertio: *Sed electum ſuum conſirmatum nobis præſentabunt, ut fidelitatem nobis faciat, ſicut alij Episcopi noſtri nobis facere conſueverunt.* Quoad exemptionem verò Regaliæ Turonenſis, litem accuratiùs diſceptandam eſſe pronuntiatum eſt arreſto lato anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo, eo prætextu, quòd Regina Blancha gratis reſtituebat Regalia electo Archiepiscopo Turonenſi. Verùm conceſſio illa facta fuerat in gratiam perſonæ, & in eo verſabatur quòd bona temporalia reſtituta fuerint electo ante conſecrationem. Hujusmodi conceſſionis mentio extat in conſtitutione regia anni milleſimi trecenteſimi trigeſimi ſecundi.

CAPVT XXV.

Synopsis.

I. Inquiritur an præter Regem aliqui Galliarum dynaſta jure Regalia fruere in regno. Magni momenti eſt hæc queſtio ad oftendendum falſam eſſe eorum opinionem qui jus illud ad ſolum Regem pertinere poſſe contendunt.

II. Duces & Comites inveſtituras olim eodem jure concedebant quo Principes. Probatum ex ſynodo Romana Gregorij ſepſimi & ex regeſto ejuſdem Pontificis.

III. Rotrocius Comes Huberto Abbati ſancti Dionyſij Nogenſi tradidit baculum paſtoralem, eique curam monaſterij commiſit.

IV. Comites Sabaudia ſoliti erant concedere in-